

1.

Fout dus, zwaar fout. Misschien is het goed om maar meteen met de deur in huis te vallen. Mensen niet te vermoeien met een ellenlang verhaal voordat ze er achter komen dat de hoofdpersoon van dit verhaal het vlees geworden kwaad zelf is.

Ik moet u waarschuwen dat mijn familie mij een hysterische, dramatische, koppige, theatrale, melodramatische, kille, harde pathologische leugenaar vindt die zichzelf graag als slachtoffer neerzet. Zij vinden dat ik mij wentel in slachtofferschap en daarmee het slachtofferschap devalueer. Zoals een zware depressie in geen verhouding staat tot 'we zijn allemaal wel eens depri', zo is mijn verhaal in hun ogen een klap in het gezicht van mensen die 'wel echt iets hebben meegemaakt'. Bovendien mag ik volgens hen tijdens het wentelen nog eens graag de mensen om mij heen kwetsen met mijn irrationele gedrag.

Dat is hun waarheid en oprechte overtuiging. Heel lang heb ik met deze waarheid moeten leven. Ik heb op allerlei manieren gezocht naar het innerlijke kwaad in mijzelf, ik heb mezelf verloochend en gestraft omdat ik de waarheid van mijn familie probeerde waar te maken. Ik heb mijzelf gehaat en verstoppen. En dat is verdomd moeilijk als je nu eenmaal in je 'zelf', in je lichaam zit opgesloten. Ik kan nu eenmaal niet aan mezelf ontsnappen. Dat is het enige wat absoluut onmogelijk is. Ik ben er en ik ga niet weg. Maar je kan het altijd proberen nietwaar? En dus

heb ik gezocht naar dat stukje in mij dat anderen kwaad deed en geprobeerd de waarheid van mijn familie ongedaan te maken. Ik wilde mijzelf en mijn familie helen door mijzelf te straffen. Door op zoek te gaan naar mijn fouten.

Heb ik een persoonlijkheidsstoornis? Ik wist niet wat ik fout deed; maakte dat me een psychopaat?

Ik kan nu zeggen dat het een onmogelijke opgave is om andere mensen ervan te overtuigen dat er ook een andere waarheid is. Dat ik deug, dat ik aardig ben en dat ik er mag zijn. Dat gaat niet als je het zelf niet gelooft en het gaat al helemaal niet als de anderen er baat bij hebben of er winst uit menen te kunnen behalen door jouw waarheid niet te willen, kunnen, durven of mogen zien. Zelfs niet als het om je eigen familie gaat..

Wat ik vertel is niet makkelijk te geloven en zeker niet gemakkelijk uit te leggen. Ik heb geen behoefte meer om te worden geloofd door mijn familie: ik heb er behoefte aan om te verklaren. Voor mezelf en voor mijn geliefden. Voor andere slachtoffers van emotionele mishandeling. Nou goed, daar gaan we dan: de reden dat ik gebrouilleerd ben geraakt met mijn familie is dat ik een verkeerde toon heb aangeslagen toen ik mijn zus vertelde dat ze me vaak pijn deed met haar opmerkingen, aldus mijn familie. Bovendien heb ik mij in de ruzie die daarop volgde onvoldoende ingezet om de band met mijn zus te herstellen, waardoor er onherstelbare schade is toegebracht in de onderlinge relaties en verhoudingen met andere familieleden en mij. Zo ervaren mijn familieleden dat. Kwestie van een familiediner, een bloemetje of een goed glas wijn en deze hele onverkwikkelijke toestand is uit de wereld geholpen; zo

lijkt het. Het samenvatten van een familieruzie kan in slechts één alinea: de verklaring neemt meer tijd en ruimte in beslag. Ik heb er jaren over gedaan om het echte verhaal erachter te begrijpen en deels te verwerken.

2.

Het is een groot taboe om geen contact meer te hebben met je familie. Het is een nog groter taboe om te ervaren, laat staan hardop uit te spreken, dat je ouders eigenlijk niet van je houden. Of in ieder geval minder van jou dan van de andere kinderen. Zelfs na jaren van vakliteratuur, zelfreflectie en van verschillende therapeuten bezoeken kan ik niet anders zeggen dan dat ik geloof, weet en voel dat mijn ouders minder of misschien zelfs wel helemaal niet van mij houden.

Elke vezel in mijn lichaam vecht ertegen: "Nou, nou: dat klinkt wel erg dramatisch!" Ik heb het zolang niet willen geloven en ik heb me heel erg verzet tegen het gevoel van eenzaamheid dat zich voortdurend aan me opdrong. Het is tegenstrijdig, tegennatuurlijk zelfs, om als ouders niet van je kind te houden. Daardoor lijkt het vrijwel onmogelijk dat dit fenomeen van 'ouderlijke verstoting' ook daadwerkelijk voorkomt. Bovendien vind ik het belangrijk om een goede relatie te hebben met je ouders. Zeker als ze ouder en kwetsbaarder worden. En tot slot weet ik dat het geheugen niet altijd betrouwbaar is. Men herinnert zich dingen soms niet juist, zeker niet uit de kinderjaren. En door deze overtuiging heb ik heel erg lang geworsteld met mijn eigen gevoelens van schaamte.

Het heeft lang geduurd voor ik besepte dat ik inderdaad valse herinneringen aan vroeger had. Ik gaf in ieder geval een verkeerde interpretatie aan deze herinneringen. In ons gezin had elk lid een eigen rol, een eigen taak. Het was van zeer groot belang om in deze rol te blijven. Mijn vader was de onstabiele factor; hij representeerde het kwade. Mijn moeder was de stabiele en goede factor. Wij als kinderen sloten ons aan bij mijn moeder en verwierven daarbij onze eigen rol binnen het gezin.

3.

Als kleine soldaatjes werden wij getraind om te functioneren volgens de wensen en verlangens van mijn ouders. Soms kwam ik daardoor klem te zitten in een soort van niemandsland. Soms begreep ik allebei mijn ouders even goed of even slecht. Toch koos ik altijd partij voor mijn moeder, omdat ik er van overtuigd was dat zij altijd gelijk had en de waarheid sprak. Zelfs al koos mijn moeder nooit echt partij voor ons. Zo riep ze altijd: "Je weet toch hoe je vader is!" of "Lok het dan ook niet uit!" Ze liet wel toe dat wij mijn vader belachelijk maakten. We konden met zijn vieren hem echt uitlachen om iets wat hij zei of deed of wilde. Hij was volkser dan mijn moeder en daar maakten we grapjes over.

Hij was minder intelligent en dat lieten we hem merken. Als hij er niet was zou ons leven perfect zijn. Pas veel later heb ik mij verwonderd over het feit dat mijn moeder toestond dat wij zo deden tegen mijn vader. Zelf zou ze dat gedrag nooit van ons hebben geaccepteerd. Achteraf lijkt het wel alsof wij haar mini-verlengstukken waren en zij mijn vader daarmee kon

raken. Het maakt haar zeker minder slachtoffer dan ze altijd leek.

Mijn vader manipuleerde ons: hij speelde met gevoelens als een kat met een verse prooi. Hij sardde ons: "Ik kan me voorstellen dat een meisje als jij geen vriendinnetjes heeft.". Of: "Geeft niks hoor, papa houdt wel van kindertjes die liegen.". We raakten er vreselijk van in de war. Nooit zei mijn vader rechtstreeks wat hij bedoelde en dus waren we altijd op onze hoede als hij iets zei. Hij had ongeschreven wetten die precies opgevolgd dienden te worden: de krant moest daar liggen, de afstandsbediening op die plek...en net als je aan alle regels bijna automatisch voldeed, veranderde hij ze en deed je het toch weer fout. Met een grote ruzie en een boze vader als gevolg.

Bovendien interesseerde hij zich niet voor zijn eigen kinderen maar was hij alleen bezig met het 'plaatje naar buiten toe'. Hij was de sympathieke buurman, speelloom, de perfecte 'vertegenwoordiger in papier' en een goede prater. We moesten er eigenlijk altijd om lachen als hij ons binnen verrot stond te schelden en buiten zijn meest sympathieke gezicht trok en hij enthousiast zwaaide naar de burens. Het liefst dolde hij dan nog eens wat met de buurtkinderen en hielp hij spreekwoordelijk de buurvrouw nog even met het dragen van de boodschappen voor hij weer binnen stapte om mijn moeder toe te bijten dat ze een spinaziekut en een stoephoer was.

Mijn vader leefde op de benedenverdieping en wij kinderen met mijn moeder op zolder. Onze paden kruisten alleen als het echt nodig was: bij gezamenlijke maaltijden en in de vakanties. Dat was meteen ook een

garantie voor vreselijke drama's. Verkeerd rijden op weg naar de vakantiebestemming leidde altijd tot hysterische taferelen. We mochten vaak niet praten in de auto. Papa ging steeds harder rijden naarmate hij onzekerder werd, dus misten we afslagen. Dat leidde dan weer tot felle ruzies of vreselijke huilbuien van mijn vader. Legendarisch zijn mijn vaders huilerige woorden: "We zitten midden in Parijs!" terwijl we in een piepklein voorstadje zaten en "Kijk jongens, die mensen op het terras hebben wel een leuk weekeinde.". Altijd als we zin hadden om eens hard te lachen deden we deze scènes na.

Hoe ouder wij kinderen werden, hoe harder en vaker de vlam in de pan sloeg. Mijn vader begon enorm te drinken. Hij kon bij het minste of geringste uit zijn slof schieten en dan schreeuwen, huilen, dingen kapot maken en soms werd hij fysiek. Hij heeft een keer mijn zus met gebalde vuisten tegen de muur gedreven. Gelukkig was mijn broertje toen al bijna twee meter en heeft hij hem kunnen tegenhouden.

Het gedrag van mijn vader werd dreigender. Als wij met elkaar aan het stoeien waren en papa wilde meedoen, kon hij wel eens 'misgrijpen'. Als mijn zus en ik dan boos werden, suggereerde hij dat wij ook altijd te ver gingen met onze broer. Ik weet nog dat ik een keer buiten was en een pleister nodig had uit de badkamer. Toen ik daar binnen kwam, bleek papa in bad te liggen en zei: "Kom je naar mijn piemel kijken?"

Daarnaast is er op een gegeven moment een grote ruzie tussen mij en mijn zus en papa ontstaan. Hij begon ons 'ratten' te noemen en dat pikten wij niet. We zijn vreselijk boos geworden, met als gevolg dat papa ons

negeerde voor een paar dagen en toen excuses van ons heeft geëist. Want hij had namelijk veel stress op zijn werk, zijn zus was erg ziek en dat maakte dat hij het 'momenteel erg moeilijk had'. Vanaf dat moment heeft hij ons dus 'ratten' genoemd en het voelde alsof ik daar toestemming voor had gegeven door hem mijn excuses aan te bieden.

Hoe bozer mijn vader was binnenshuis, hoe blijer naar de buitenwereld toe. Ik weet nog dat ik een keer op een mooie zomerdag naar buiten stond te kijken. Mijn vader was aan het dollen met de buurkinderen. Er werd zo hard gelachen en gespeeld dat ik voor het eerst bewust dacht dat ik wel een slecht kind moest zijn, omdat papa liever met andere kinderen speelde dan met mij. Hij kon immers met iedereen goed overweg, behalve met ons. Voor het eerst meende ik dat er iets fundamenteel mis moest zijn met mij. Toen ik negentien jaar was, werd het gedrag van mijn vader zo vreselijk onvoorspelbaar en beangstigend dat we allemaal opgelucht waren dat mijn ouders eindelijk gingen scheiden.

4.

Na de scheiding duurde het niet lang meer of het contact tussen ons en mijn vader werd definitief verbroken. Mijn moeder vormde altijd een buffer tussen 'de partijen' en kon vaak mijn vader nog wel bijsturen als het echt te gek werd. Dit klinkt achteraf onvoorstelbaar, want schijnbaar is je kinderen uitschelden, bedreigen of betasten niet 'te gek'. Mijn moeder moest voortdurend alert zijn. Het gedrag van mijn vader kon ontsporen en dan greep ze in. Er waren altijd spanningen in huis. Wij moesten mijn

moeder helpen door mijn vader niet teveel uit te lokken en niet te lastig te zijn. Na de scheiding was er niemand die mijn vader kon afremmen en werd zijn gedrag naar ons toe steeds meer onvoorspelbaar en bovenal erg beangstigend. Mijn moeder kreeg nare telefoontjes van mijn vader. Vlak voor de Kerstdagen heeft hij haar zo bang gemaakt dat ze alle sloten van ons huis heeft laten vervangen.

Wij kregen ook steeds vaker te maken met de labiliteit van mijn vader. Zo heeft hij in zijn auto mijn zestienjarige broer scheldend en vloekend achtervolgd door het dorp. Hij was boos omdat mijn moeder (ook) een buitenechtelijke relatie bleek te hebben. Hij vond het onrechtvaardig dat hij alimentatie moest betalen, terwijl hij zich wilde wijden aan zijn nieuwe gezin. En die woede en onmacht leefde hij uit op ons. Kort daarna besloten wij dat gezond contact met hem onmogelijk was.

Na de scheiding hebben we nog heel lang genoten van onze vrijheid. We hielden uitgebreide brunches in het weekeinde en liepen tot in de middag in onze pyjama's. En elke keer riepen we tegen elkaar: "Fijn hé! Dat dit kan!" We genoten er ontzettend van en waren eindelijk verlost van die drukkende spanning in huis. Eindelijk ontspannen.

Ik denk dat in deze tijd, zo vlak na de scheiding, het wij-tegen-de-rest-gevoel het sterkst was. We verdedigden elkaar en we vormden een blok tegen de boze buitenwereld. Mijn moeder was een held omdat ze van mijn vader was gescheiden. Ze heeft het kort na de scheiding erg moeilijk gehad. Er vielen met mijn vader geen goede afspraken te maken en de kinderen waren van

slag door de scheiding en de problemen met mijn vader. We waren verdrietig en aangeslagen door wat ons was overkomen, maar de consensus was dat we ons geen slachtofferschap lieten aanpraten. Zo erg was het allemaal niet wat ons was overkomen. We lachten er om, omdat we sterke mensen waren. We haalden herinneringen op aan al die keren dat mijn vader loog. En over welke dingen. Hij loog over zijn schoenmaat, het weer, zijn prestaties op zijn werk, over ons. Hij kon bijvoorbeeld heel trots vertellen dat ik een acht voor wiskunde had gehaald, terwijl het algemeen bekend was dat ik wiskunde niet in mijn pakket had zitten. En dan lachten we met zijn allen en prezen we ons gelukkig dat we nu onder elkaar waren. En veilig. Maar al snel kwamen de eerste barsten in ons bastion.